

PUNYASHLOK AHILYADEVI HOLKAR SOLAPUR UNIVERSITY, SOLAPUR

Name of the Faculty : Faculty of Humanities

Syllabus : Syllabus for the Subject Sanskrit

Name of the Course : M.A. I

With Effect From : 2026

PUNYASHLOK AHILYADEVI HOLKAR SOLAPUR UNIVERSITY, SOLAPUR

Preamble

नमो नमः, Our P.A.H.S. University's motto is "विद्यया सम्पन्नता" means Prosperity through Knowledge. Sanskrit, the classical language of India, is one of the richest repositories of human knowledge, wisdom, philosophy, literature, science, aesthetics, and spirituality. It has preserved through centuries an unparalleled intellectual tradition encompassing Vedic literature, दर्शनशास्त्र (Philosophy), व्याकरण (Grammar), काव्यशास्त्र (Poetics), नाट्य (Drama), पुराण, धर्मशास्त्र, Ayurveda, Astronomy, Mathematics, and various branches of traditional Indian knowledge systems. The study of Sanskrit not only provides access to India's cultural and intellectual heritage but also develops analytical thinking, linguistic competence, ethical awareness, and aesthetic sensibility.

The M.A. Sanskrit programme is designed to impart advanced knowledge of Sanskrit language and literature through a systematic and critical study of classical texts, literary traditions, philosophical systems, and linguistic structures. The programme aims to cultivate scholarly aptitude, interpretative skills, research orientation, and comparative perspectives among students. It seeks to familiarize learners with both traditional methods of अध्ययन (study) and contemporary approaches to literary criticism, textual analysis, translation, and interdisciplinary research.

• **The objectives of the programme are:**

1. To develop advanced proficiency in Sanskrit language and literary expression.
2. To provide in-depth knowledge of major branches of Sanskrit studies.
3. To cultivate critical, analytical, and research-oriented thinking.
4. To acquaint students with traditional and modern interpretative methodologies.
5. To preserve and promote India's rich cultural and intellectual heritage.
6. To prepare students for higher research, teaching, translation, competitive examinations, and allied academic pursuits.
7. To encourage interdisciplinary and comparative studies involving Sanskrit and other fields of knowledge.
8. To create a bridge between traditional and modern research era of Sanskrit
9. To generate Innovative, Incubative and Connective trends in Sanskrit
10. To reform the glory of **भारतम्**
11. To present our tradition and enrichment of Indian Knowledge System
12. To associate the mindsets with insights of “अतुल्यं भारतम्”

Punyashlok Ahilyadevi Holkar Solapur University, Solapur

Semester Pattern Syllabus

M.A I Sanskrit

Introducing from 2026

Semester I

Semester	Code	Title of the Paper	Semester Exam			L	T	P	Total Credit
			Theory	IA	Total				
First									
Subject									
DSC	I	वेदवाङ्मयम् इशोपनिषद्, कठोपनिषद्	60	40	100	3	1	0	4
DSC	II	पुराणम् (अष्टादशपुराणपरिचयः — महापुराणम्, आदिखण्डः, अध्यायाः १८-२३) अथवा अधिक व्यवस्थितरूपेण — अष्टादशपुराणपरिचयः महापुराणम् आदिखण्डः — अध्यायाः १८-२३	60	40	100	3	1	0	4

DSC	III	भारतीयदर्शनम् (सामान्यपरिचयः)— न्याय, वैशेषिक, सांख्य, योग, चार्वाक, बौद्ध, जैन, पूर्वमीमांसा, उत्तरमीमांसा इत्यादीनां संक्षिप्तपरिचयः।	60	40	100	3	1	0	4
DSC	IV	साहित्यशास्त्रम् – सामान्यपरिचयः	40	10	50	1	1	0	2
DSE	I	वैज्ञानिकसाहित्यम् आयुर्वेदपरिचयः	60	40	100	3	1	0	4
DSE	II	साहित्य – रघुवंशमहाकाव्यम् सर्गाः १–	60	40	100	3	1	0	4
DSE	III	२संस्कृत संभाषणं सम्वादश्च (सामान्यपरिचयः) I	60	40	100	3	1	0	4
DSE	IV	ज्योतिषशास्त्रम्	60	40	100	3	1	0	4
R.M	I	अनुसन्धानविधिः	60	40	100	3	1	0	4

Semester II

Semester	Code	Title of the Paper	Semester Exam			L	T	P	Total Credit
			Theory	IA	Total				
First									
Subject									
DSC	V	नाटकम्- स्वप्नवासवदत्तम्	60	40	100	3	1	0	4
DSC	VI	<p>व्याकरणम्</p> <ul style="list-style-type: none"> • पस्पशाह्निकम्- व्याकरणप्रयोजनानि • लघुसिद्धान्तकौमुदी-माहेश्वरसूत्राणि, • संज्ञा, • परिभाषा, • सन्धिः <p>निवडक सूत्रे</p>	60	40	100	3	1	0	4
DSC	VII	वैज्ञानिकसाहित्यम्-निरुक्तम् १,२ अध्यायौ	60	40	100	3	1	0	4
DSC	VIII	वैदिकसाहित्यम्	40	10	50	1	1	0	2
DSE	I	वेदाङ्गम् – पाणिनीयशिक्षा	60	40	100	3	1	0	4
DSE	II	वेदान्तपरिचयः – वेदान्तसारः	60	40	100	3	1	0	4

**Punyshlok Ahilyaadevi Holkar Solapur
University, Solapur
Semester Pattern Syllabus
M.A (Sanskrit) Part-1
वेदवाङ्मयम् (Paper- DSC - I) Semester I
(2026-2027, 2027-2028, 2028-2029)
(CBCS Semester Pattern Syllabus w.e.f. June, 2026)
Paper DSC - 1 - वेदवाङ्मयम्
ईशोपनिषद्, कठोपनिषद्
Paper code-M0526-DSC-11**

About the paper-

1. The paper introduces Upanishad literature which is a part of Vaidik Sanskrit.
2. This paper contains Ish, Kath Upanishad. This Upanishad contains doctrines regarding the origin of the Universe.
3. Also it states a path to reach Brahman with the help of Word.

[Total Credits: 04]

Total Theory Lectures-(60)

Unit 1: परिचय: (Credit 01) Lectures 15

1. वेदवाङ्मयस्य परिचयः
2. दशोपनिषद्धरिचयः

Unit 2: Section 1: (Credit 01) Lectures 15

1. ईशोपनिषदपरिचयः
2. कठोपनिषदपरिचयः

Unit 3: Section 2: (Credit 01) Lectures 15

1. ईशोपनिषद्

Unit 4: Section 3: (Credit 01) Lectures 15

कठोपनिषद्

सन्दर्भग्रन्थाः -

1. ईशोपनिषद्, चौखम्बा प्रकाशन, वाराणसी
2. कठोपनिषद्, चौखम्बा प्रकाशन, वाराणसी
3. वैदिक देवतांचे अभिनव दर्शन डॉ. रा. ना. दांडेकर

प्रकाशक गीता प्रेस, गोरखपूर

4. संस्कृत साहित्याचा सोपपतिक इतिहास

लेखक - विनायक वामन करंबेळकर प्रकाशक - श्री शारदा प्रकाशन,
नागपूर

5. वेदार्थनिर्णयाचा इतिहास लेखक-म.अ. मेहेंदळे

प्रकाशन - भांडारकर प्राच्य विद्या संसोधन मंदिर पुणे

Punyashlok Ahilyadevi Holkar Solapur University, Solapur

M.A (Sanskrit) Part-1

पुराण (Paper- DSC - II) Semester I

(2026-2027, 2027-2028, 2028-2029)

(CBCS Semester Pattern Syllabus w.e.f. June, 2026)

Paper DSC - II - पुराण

(१८ पुराणपरिचयः, ब्रह्मपुराण आदिखण्ड अध्याय १८ तः २३)

Paper Code- M0526-DSC-12

About the paper-

1. The paper introduces Puran literature.
2. Puranas are encyclopedias of Indian heritage. They contain various topics such as Philosophy, genealogies of Gods, Goddesses, Sages and Kings, demigods, folk tales, pilgrimages, temples, medicine, astronomy, grammar, Cosmogony, Cosmology, History, Geography etc. through stories.
3. These contents are very useful in animation film making.
4. This paper contains chapters from Brahma Puran.

[Total Credits: 04]

Total Theory Lectures-(60)

Unit 1: परिचयः (Credit 01) Lectures 15

1. पुराणवाङ्मयस्य परिचयः

Unit 2: Section 1: (Credit 01). Lecture 15

1. पुराणवाङ्मये कथासाहित्यम्
2. लोककथानां पुराणवाङ्मयेन सह सम्बन्धः

Unit 3: Section 2: (Credit 01). Lecture 15

1. ब्रह्मपुराणम् अध्यायाः 18, 19, 20

Unit 4: Section 3: (Credit 01) Lectures 15

1. ब्रह्मपुराणम् अध्यायाः 21,22,23

सन्दर्भग्रन्थाः -

1. पुराणविमर्श
लेखक - आचार्य बलदेव उपाध्याय
प्रकाशक - चौखम्भा प्रकाशन, वाराणसी
2. ब्रह्मपुराण

Punyashlok Ahilyadevi Holkar Solapur University, Solapur
M.A (Sanskrit) Part-1

भारतीय दर्शन (Paper-DSC-III) Semester I

(2026-2027, 2027-2028, 2028-2029)

(CBCS Semester Pattern Syllabus w.e.f. June, 2026) Paper

DSC - III - भारतीय दर्शन

(सामान्यपरिचयः)

(चार्वाक, बौद्ध, जैन, न्याय, वैशेषिक, सांख्य, योग, पूर्वमीमांसा, उत्तरमीमांसा)

Paper Code-M0526-DSC-13

About the paper-

1. The paper introduces Darshan literature.
2. Origin of the Universe, tests of true knowledge, goals and ultimate destination of human life, concept of God, classification and properties of things, both mortal and immortal etc. are the topics of Darshan i.e. Indian philosophical literature.
3. These Darshana's are very useful in increasing thinking capacity and the proper way of thinking.
4. This paper contains Nine schools of Darshan.

[Total Credits: 04]

Total Theory Lectures-(60)

Unit 1: परिचयः (Credit 01) Lectures 15

1. दर्शनवाङ्मयस्य परिचयः
2. सामान्यसिद्धान्ताः

Unit:2 Section: (Credit 01) Lecture 15

1. चार्वाकदर्शनम्
2. बौद्धदर्शनम्
3. जैनदर्शनम्

Unit 3: Section 2: (Credit 01) Lecture 15

1. न्यायदर्शनम्
2. वैशेषिकदर्शनम्
3. सांख्यदर्शनम्
4. योगदर्शनम्

Unit 4: Section 3: (Credit 01) Lectures 15

1. पूर्वमीमांसादर्शनम्
2. उत्तरमीमांसादर्शनम्

सन्दर्भग्रन्थाः -

1. सर्वदर्शनसंग्रहः-

भाष्यकार डॉ. उमाशंकर शर्मा

प्रकाशन- चौखम्भा विद्याभवन, वाराणसी २०१४

2. षड्दर्शन समुच्चय-

लेखक - श्री हरिभद्रसूरीश्वर

प्रकाशक - सन्मार्ग प्रकाशन, अहमदाबाद २०१२

3. भारतीय तत्त्वज्ञान कोश

संस्कृती प्रकाशन, नवी दिल्ली

4. भारतीय दर्शन की रूपरेखा

ले. आचार्य बलदेव उपाध्याय

प्रकाशक: चौखम्भा ओरि. दिल्ली १९७९

Punyashlok Ahilyadevi Holkar Solapur University, Solapur
M.A (Sanskrit) Part-I

साहित्यशास्त्रम्(Paper-DSC - IV) Semester I
(2026-2027, 2027-2028, 2028-2029)
(CBCS Semester Pattern Syllabus w.e.f. June, 2026)
Paper DSC - IV – साहित्यशास्त्रम् (सामान्यपरिचयः)
Paper Code- M0526-DSC-14

About the paper-

- 1. The paper is about Sahitya Shastra i.e. poetics in Sanskrit.**
- 2. The paper is very useful to know the rich Indian heritage of Sanskrit Poetics.**
- 3. The paper is also useful for NET/SET preparation.**

[Total Credits: 02]

Total Theory Lectures-(30)

Unit 1: परिचयः (Credit 01) Lectures 15

1. साहित्यशास्त्रस्य इतिहासः
2. साहित्यशास्त्रस्य परंपरा

Unit 2: Section 1 (Credit 01) Lectures 15

1. रसादयः पंच संप्रदायाः

संदर्भ ग्रंथ -

1. <https://archive.org/details/Prof.RadhavallavTripathiSir>
2. संस्कृत वाङ्मय का बहत् इतिहास
लेखक - आचार्य बलदेव उपाध्याय
प्रकाशक - उत्तर प्रदेश संस्कृत संस्थान
3. वैदिक साहित्य और संस्कृति
लेखक - डॉ रमाशंकर त्रिपाठी
- चौखंबा कृष्णदास अकादमी, वाराणसी
4. संस्कृत वाङ्मयाचा इतिहास
लेखक - सीताराम पेंडसे
5. वैदिक संस्कृतीचा विकास
लेखक - तर्कतीर्थ लक्ष्मणशास्त्री जोशी
वाई प्राज्ञ पाठशाळा
6. [https://hi.m.wikipedia.org/wiki/का यूकाश](https://hi.m.wikipedia.org/wiki/का_यूकाश)

7. वक्रोक्तिजीवित

लेखक - कुन्तक

प्रकाशक - चौखम्भा संस्कृत संस्थान, वाराणसी.

Punyashlok Ahilyadevi Holkar Solapur University, Solapur

M.A (Sanskrit) Part-I

साहित्यम् (Paper- DSE - I) Semester I

(2026-2027, 2027-2028, 2028-2029)

(CBCS Semester Pattern Syllabus w.e.f. June, 2026)

Paper DSE - I साहित्य - रघुवंशमहाकाव्यम् सर्ग १, २

About the paper

1. The paper introduces classical literature in Sanskrit.
2. Raghuvamsham, one of five epics, is a legendary epic in Sanskrit. It narrates the history of Raghukul in a poetic way by Kalidasa.
3. These contents are very useful in developing animation films.
4. This paper contains two chapters from the said epic.
5. Study of literary beauty is important in this paper.

[Total Credits: 04]

Total Theory Lectures-(60)

Unit 1: सामान्यपरिचयः (Credit 01) Lectures 15

- 1 सस्कृतकाव्यपरिचयः
- 2 सस्कृतवाङ्मये रघुवंशकाव्यस्य स्थानम्

Unit:2 Chapter 2: (Credit 01). Lecture 15

- 1.महाकवी कालिदासस्य परिचय, साहित्यशास्त्रे योगदानम्
- 2.रघुवंशस्य परिचयः, रघोः वंशशृंखला

Unit:3 Chapter 2 and 3: (Credit 01). Lecture 15

1. प्रथमसर्गस्य विस्तृत अध्ययनम्, मल्लिनाथी टीका च
2. प्रथमसर्गस्य रसग्रहणम्, श्लोकानाम् अन्वयः च

Unit 4: Chapter 3: (Credit 01) Lectures 15

1. द्वितीयसर्गस्य विस्तृत अध्ययनम्, मल्लिनाथी टीका च
2. द्वितीयसर्गस्य विस्तृत अध्ययनम्, मल्लिनाथी टीका च

सन्दर्भग्रन्थाः -

1 Raghuvamsham - Vikisrot - <https://sa.m.wikisource.org>

2 Raghuvamsha

Editor - Ramchandr Verma

Punyashlok Ahilyadevi Holkar Solapur University, Solapur
M.A (Sanskrit) Part-I

वैज्ञानिक साहित्य (Paper- DSE - II) Semester I
(2023-2024, 2024-2025, 2025-2026)
(CBCS Semester Pattern Syllabus w.e.f. June, 2026)

Paper DSE - II – वैज्ञानिक साहित्य - आयुर्वेदः
(सामान्यपरिचयः केचन अध्यायाः च)

About the paper-

1. The paper introduces Ayurveda literature.
2. Ayurveda is a branch of applied Sanskrit Language.
3. This paper contains useful contents and instructions regarding daily and season wise routine for maintaining health.
4. The paper introduces some medicinal values of selected plants.

[Total Credits: 04]

Total Theory Lectures-(60)

Unit 1: सामान्यपरिचयः :- (Credit 01) Lectures 15

1. आयुर्वेदस्य इतिहासः
2. टीकाग्रंथानां परिचयः

Unit 2 : अष्टांगहृदय सूत्रस्थान - दिनचर्या अध्याय : (Credit 01) Lectures
15

Unit 3: स्वस्थलक्षणम् : (Credit 01) Lectures 15

Unit 4:आयुर्वेदस्य मूलसिद्धांताः (Credit 01) Lectures15

संदर्भग्रन्थाः -

1. अष्टांगहृदय
प्रकाशक - चौखम्भा प्रकाशन, वाराणसी
2. अष्टांग संग्रहः
प्रकाशक - चौखम्भा प्रकाशन, वाराणसी
3. वनौषधि विमर्श
लेखक - डॉ. अनग्रह नारायणसिंह
प्रकाशक - चौखम्भा प्रकाशन, वाराणसी
4. वैद्यकीय सुभाषितसाहित्यम् अथवा साहित्यिक सुभाषित वैद्यकम् ।
प्रकाशक - चौखम्भा प्रकाशन, वाराणसी
5. आयुर्वेद का इतिहास
लेखक - कविराज सूरमचन्द्र
प्रकाशक - कविराज सूरमचन्द्र , शिमला
6. संस्कृत विज्ञान परिचय
प्रकाशक - डॉ. बा.प. साबळे, कोल्हापूर

7. आयुर्वेद का वैज्ञानिक इतिहास लेखक - आचार्य प्रियव्रत शर्मा
प्रकाशक - चौखम्भा ओरियन्टलिया , वाराणसी.

Punyashlok Ahilyadevi Holkar Solapur University, Solapur
M.A (Sanskrit) Part-I

संस्कृत संभाषणम् सम्वादश्च (Paper- DSE - III) Semester I
(2026-2027, 2027-2028, 2028-2029)

(CBCS Semester Pattern Syllabus w.e.f. June, 2026)

Paper DSE III – संस्कृत संभाषणं सम्वादश्च

(सामान्यपरिचयः)

Paper Code- M0526-DSE-1A

About the paper-

1. The paper introduces the fundamentals of speak in Sanskrit, sanskrit writing and dramatic composition.
2. It develops creative and academic writing skills in Sanskrit language.
3. The paper helps students understand the structure, style and presentation of Sanskrit prose and drama.
4. It encourages students to compose dialogues and short plays in Sanskrit.

[Total Credits: 04]

Total Theory Lectures-(60)

Unit 1: परिचयः : (Credit 01) Lectures 15

1. स्वपरिचयः, नाम – सर्वनाम परिचयः
2. संस्कृत वस्तुनामानि, धातुपरिचयः च
3. दैनन्दिनजीवने संस्कृतसम्भाषणम्। (दिनचर्या, शुभेच्छा सन्देशः, वार्तालापः)
4. कालप्रयोगः – वर्तमान, भूत, भविष्यत्कालः
5. सामान्यशब्दावली, लोकोक्तयः, सूक्तयः

Unit 2: संस्कृत सम्भाषणम् : (Credit 01) Lectures 15

1. संस्कृत वाक्यरचनानि, सुभाषितानां अनुवादः च
2. संस्कृत संवाद रचना (माता – पुत्र संवादः, दूरध्वनी संवादः, अधिकारी – कर्मचारी संवादः, गुरु – शिष्य संवादः)
3. संस्कृते जीवनवृत्तलेखनम् (Bio-data / Resume) औपचारिकपत्रलेखनम् च |
4. साक्षात्कार (Interview) स्वरूपम्, संस्कृते साक्षात्कारप्रश्नोत्तराणि च |

Unit 3: नाट्यशास्त्रस्य परिचयः एवं संवादकला(Credit 01)

Lectures 15

1. नाट्यशास्त्रस्य परिचयः
2. संवादस्य स्वरूपम्, प्रकाराः च
3. संस्कृतनाटकानां परिचयः

Unit 4: नाट्यप्रस्तुतीकरणम् : (Credit 01)

Lectures 15

1. लघुनाटिकारचना
2. आधुनिकविषयेषु संस्कृतसंवादरचना
3. समूहचर्चा, वादविवादः

4. प्रायोगिकपरीक्षा – संभाषणम् एवं नाट्यप्रस्तुतीकरणम्

संदर्भग्रंथाः -

संदर्भग्रंथाः -

1. संस्कृत नीलकण्ठः - सम्पादकः - श्री. गुरुबसप्पा नीलकंठ करपे, प्रथमेश प्रकाशन, औरंगाबाद (छ. संभाजीनगर)
2. मासिक संस्कृत सन्देशः, संस्कृत भारती, बेंगलुरु
3. नाट्यशास्त्रम् – भरतमुनि, चौखम्बा प्रकाशन, वाराणसी.
4. संस्कृतव्यवहारसाहस्री - चमू कृष्णशास्त्री (संस्कृतभारतीसंस्थया प्रकाशितः व्यवहारग्रन्थः)
[संस्कृतभारती](#), बेंगलुरु.
5. संभाषणम् सोपानम् - संस्कृत भारती, बेंगलुरु
6. सरलं संस्कृतम् - संस्कृत भारती, बेंगलुरु
7. संस्कृतं वदतु - संस्कृत भारती नवी दिल्ली

Punyashlok Ahilyadevi Holkar Solapur University, Solapur

M.A (Sanskrit) Part-I

ज्योतिषशास्त्रम्(Paper- DSE - IV) Semester I

(2023-2024, 2024-2025, 2025-2026)

(CBCS Semester Pattern Syllabus w.e.f. June, 2023)

Paper DSE -IV - ज्योतिषशास्त्रम्

जातकपारिजातः - राशीशीलाध्यायः

About the paper-

1. The paper introduces Jyotish Shastra in Sanskrit which is a branch of Applied Sanskrit.
2. Students would appreciate this paper as they will come to know a range of synonyms of numbers. It is a very interesting part of this book.
3. This paper is very important and useful for students as they would be able to work themselves or can go towards self employment.
4. Also the paper is useful for the scholars of Jyotish Shastra.

[Total Credits: 04]

Total Theory Lectures-(60)

Unit 1: परिचयः : (Credit 01) Lectures 15

1 ज्योतिषशास्त्रपरिचयः

2 ज्योतिषशास्त्रस्य इतिहासः

Unit 2: राशीपरिचयः (Credit 01) Lectures 15

1. संज्ञा

2. राशीस्वरूपम्

Unit 3:राशीचक्रम् : (Credit 01) Lectures 15

Unit 4: दशवर्गविचारः : (Credit 01) Lectures 15

संदर्भ ग्रंथ -

1. Available on archive.org.in

<https://ia601602.us.archive.org/27/items/jatakaparijatadaivjnavidyanathapt>.

kapiles

warshastrichaukambha_202003_445_1/Jataka%20Parijata%20Daivjna%20
Vidyanatha
%20Pt.%20Kapileswar%20Shastri%20Chaukambha.pdf

2. जातकपारिजातः

लेखक - दैवज्ञ वैद्यनाथ , प्रकाशक - चौखम्भा संस्कृत
संस्थान, वाराणसी.

Punyashlok Ahilyadevi Holkar Solapur University, Solapur

M.A (Sanskrit) Part-I

अनसुन्धानप्रविधि:(Paper- RM)

M0526-RM-11 Semester I

(2023-2024, 2024-2025, 2025-2026)

(CBCS Semester Pattern Syllabus w.e.f. June, 2026)

Paper Research Methodology (RM) अनसुन्धानप्रविधि:

About the Course:

1. Understand the psychology of research which includes different perspectives of research.
2. Apply the research knowledge to formulate a suitable problem statement by adopting different research methods and models.
3. Analyze the research outcome by using a suitable statistical tool.
4. Write or present a scientific report and research proposal by adopting copyright based ethical values.

[Total Credits: 04]

Total Theory Lectures-(60)

Unit 1: अनसुन्धानपदव्याख्यानम् (Credit 01) Lectures 15

1. अनसुन्धानलक्षणम्
2. संस्कृतवाङ्मये अनसुन्धानस्य प्राचीनता उदाहरणानि च ।
3. संस्कृतवाङ्मये अनसुन्धानस्य आवश्यकता प्रयोजनं च।

Unit 2: अनसुन्धानस्य सीमा स्वरूपं च (Credit 01) Lectures 15

1. अनसुन्धानस्य स्वरूपम्
2. संस्कृत वाङ्मये अनसुन्धानस्य सीमा
3. अनसुन्धानसोपानानि
4. ग्रंथानां समीक्षात्मकमध्ययनम्

Unit 3: अनसुन्धानस्य प्रकाराः (Credit 01) Lectures 15

1. सर्वेक्षणात्मकम्
2. शास्त्रीयम्

3. तुलनात्मकम्
4. समस्यामूलकम्
5. क्षेत्रीयम्
6. विमर्शात्मकम्
7. वर्णनात्मकं व्याख्यानात्मकम् अध्ययनम्
8. विषयचयनेआवश्यकः अशाः

Unit 4: सामग्रीङ्कलनम् (Credit 01)

Lectures 15

1. प्राथमिक स्रोतांसि
2. आनषुङ्गिक स्रोतांसि
3. आधुनिक उपकरणानि
4. प्रबंधस्य रूपरेखानिर्माणम्

सन्दर्भग्रन्थाः -

1. शोधप्रविधि:- डॉ.सत्यनारायण आचार्य
2. शोधप्रभा- प्रा. रमेशकुमार पाण्डेय
3. शोध प्रविधि -डॉ. विनयमोहन शर्मा
4. नविन शोध विज्ञान -डॉ.तिलक सिंह
5. शोध प्रविधि- डॉ. हरिश्चंद्र वर्मा

6. साहित्य सिद्धान्त और शोध- डॉ.आनंद प्रकाश दीक्षित
7. शोधनिबंधाची लेखनपद्धती- डॉ.मिलिंद मालशे
8. संस्कृत शोध-प्रविधि: - प्रो.प्रभूनाथ द्विवेदी
9. शोधप्रविधि: पाण्डुलिपिविज्ञानञ्च - डॉ.एन्. आर.कण्णन
10. संशोधन पद्धती,प्रक्रिया आणि अतरंग - रंगनाथ पठारे

Sem II

Punyashlok Ahilyadevi Holkar Solapur University, Solapur

M.A (Sanskrit) Part-I

नाटकम्(Paper-DSC - V) Semester

II (2026-027, 2027-028, 2028-

029)

(CBCS Semester Pattern Syllabus *w.e.f.* June, 2026)

Paper DSC - V नाटकम्- स्वप्नवासवदत्तम्

About the paper-

1. The paper introduces literary beauty .
2. Sanskrit language has a great heritage of dramatic literature.
3. Mudrarakshas is a drama themed on political victory.

[Total Credits: 04]

Total Theory Lectures-(60)

Unit 1: नाट्यपरिचयः (Credit 01) Lectures 15

१. नाट्येतिहासः
२. नाट्यसृष्टी
३. नाट्यशास्त्रस्य आधुनिककाले उपयोग

Unit 2 : भासस्य परिचयः Section 1 :(Credit 01)

Lectures 15

१. भासस्य परिचयः
२. भासनाट्यचक्रपरिचयः
३. भासस्य नाटकानां वैशिष्ट्यानि
४. स्वप्नवासवदत्तस्य परिचयः

Unit 3: स्वप्नवासवदत्तस्य १ तः ३ अङ्काः

Section:(Credit 01)Lectures 15

१. प्रथमःअङ्कः
२. द्वितीयः अङ्कः
३. तृतीय अङ्कः

Unit 4: स्वप्नवासवदत्तस्य ४ तः ६ अङ्काः

(Credit 01)

Lectures 15

१. चतुर्थःअङ्कः
२. पञ्चमः अङ्कः
३. षष्ठःअङ्क

• **संदर्भग्रन्थसूचिः**

१. महाकविभासप्रणीतं स्वप्नवासवदत्तम् - डॉ.रूपनारायण त्रिपाठी(हंसप्रकाशन, जयपूर)
२. स्वप्नवासवदत्ता - भास - रूप

Punyashlok Ahilyadevi Holkar Solapur University, Solapur

M.A (Sanskrit) Part-I

व्याकरणम् (Paper-DSC - VI) Semester II (2026-027, 2027-028, 2028-029)

(CBCS Semester Pattern Syllabus w.e.f. June, 2026)

Paper - DSC VI व्याकरणम्

(पस्पशाह्निकम्- व्याकरणप्रयोजनानि तथा लघुसिद्धान्तकौमुदी- माहेश्वरसूत्राणि, संज्ञा, परिभाषा, सन्धि:)

About the paper-

1. The paper introduces Grammar in Sanskrit language.
2. Grammar is a special branch of applied Sanskrit Language.
3. This paper contains useful Sutras for enriching language .

[Total Credits: 04]

Total Theory Lectures-(60)

Unit 1: परिचय :

(Credit 01)

Lectures 15

१. व्याकरणशास्त्रस्य इतिहासः

२. महर्षिपाणिनिपरिचयः

Unit 2 : पस्पशाह्निकम् (Credit 01)

Lectures 15

१. भाष्यपरिचयः

२. पस्पशाह्निकम्

३. व्याकरणप्रयोजनानि

Unit 3: माहेश्वर सूत्राणि संज्ञाप्रकरणं परिभाषाप्रकरणम् (Credit 01)

Lectures 15

१. माहेश्वरसूत्राणि
२. संज्ञाप्रकरणम्
३. परिभाषाप्रकरणम्

Unit 4: सन्धिप्रकरणम्

(Credit 01)

Lectures 15

१. अच् सन्धिः
२. हल् सन्धिः
३. विसर्ग सन्धिः

संदर्भ ग्रंथाः -

- १) लघुसिद्धान्तकौमुदी : मराठी भाषांतर - म. दा. साठे।
- २) संस्कृतनिधिः : बी. ए. भाग - १ (ऐच्छिक), सोलापूर विद्यापीठ, सोलापूर - २०१३।
- ३) पाणिनीयव्याकरणकोषः : लेखक - ज्ञानप्रसाद शास्त्री।
प्रकाशक - चौखम्बा प्रकाशन, वाराणसी।
- ४) संस्कृत व्याकरण का इतिहास : लेखक - आचार्य बलदेव उपाध्याय।
प्रकाशक - चौखम्बा प्रकाशन, वाराण

Punyashlok Ahilyadevi Holkar Solapur University, Solapur

M.A (Sanskrit) Part-I

वैज्ञानिक साहित्य (Paper- DSC - VII)

Semester I

(2026-027, 2027-028, 2028-029)

(CBCS Semester Pattern Syllabus *w.e.f.* June,

2026)

Paper DSC - VII - वैज्ञानिकसाहित्यम्-निरुक्तम् १,२अध्यायौ

(समाम्नायः साम्नातः भूयते)

About the paper-

1. Nirukta is an etymological interpretation of Vedas by Yaskacharya who lived in 5th century BC.
2. It is one of Vedangas which is ancillary science of the derivation of words from Veda.
3. It is important text for linguistic studies.

[Total Credits: 04]

Total Theory Lectures-(60)

Unit 1: परिचयः (Credit 01) Lectures 15

१. वेदाङ्गपरिचयः।

२. निरुक्तपरिचयः।

Unit 2: Section 1 (Credit 01) Lectures 15

१. प्रथमाध्यायः।

२. Unit 3: Section 2 (Credit 01) Lectures 15

१. द्वितीयाध्यायः - काण्डानि २.१ - २.१४ ।

२. Unit 4: Section 3 : (Credit 01) Lectures 15

१. द्वितीयाध्यायः - काण्डानि २.१५ - २.२८ ।

• संदर्भ ग्रन्थाः -

१. महर्षियास्कृत् निरुक्तम् -दुर्गाचार्यवृत्तिः - प्रा.ज्ञानप्रकाशशास्त्री
२. निरुक्तम् - डॉ. रविन्द्र मुळे
३. निरुक्तविमर्श - प्रो.मानसिंह

Punyashlok Ahilyadevi Holkar Solapur University

M.A. (Sanskrit) Part – I

वैदिकसाहित्यम् (सामान्यपरिचयः)

(Paper – DSC – VIII) Semester II

(2026-027, 2027-028, 2028-029)

(CBCS Semester Pattern Syllabus w.e.f. June, 2026)

Paper DSC – VIII – वैदिकसाहित्यम्

(सामान्यपरिचयः, नियुक्तानि सूक्तानि)

About the Paper

1. The paper introduces Vaidika Sanskrit.
2. This paper contains Sūktas from the Rigveda, Yajurveda and Atharvaveda.
3. An introduction to the form and inflectional morphology of Vaidika deities.
4. An introduction to agricultural concepts of ancient R̥sis.

[Total Credits: 02]

Total Theory Lectures – (30)

Unit No. 1 Title of the Unit – सामान्यपरिचयः(Credit – 01) Lectures – 15

1. वैदिकसाहित्यपरिचयः
2. वैदिकदेवताविचारः

Unit No. 2 Title of the Unit – सूक्तानि (Credit – 01) Lectures – 15

1. विश्वामित्रनदीसंवादसूक्तम् (ऋग्वेद ३.३३)
2. सूर्यसूक्तम् (ऋग्वेद १.१२५)
3. राष्ट्राभिवर्धनसूक्तम् (अथर्ववेद १.२९)
4. प्रजापतिसूक्तम् (यजुर्वेद ३२.१-५)

• संदर्भग्रन्थाः –

१. ऋग्वेदाचे मराठी भाषांतर – म. म. सिद्धेश्वरशास्त्री चित्रावकर, १९६९।
२. वैदिक देवतांचे अभिनवदर्शन – डॉ. रा. ना. दांडेकर।
३. सरल हिन्दी भावार्थ सहित यजुर्वेदः – पं. श्रीराम शर्मा, संस्कृत संस्थान, बरेली, १९७६।
४. अथर्ववेदाचे मराठी भाषांतर – पं. श्री. दा. सातवळेकर, स्वाध्यायमाला, पारडी।
५. वेदसौरभम् – Shivaji University, जून २०११।

Punyashlok Ahilyadevi Holkar Solapur University

M.A. (Sanskrit) Part – I

वेदाङ्गम्

(Paper – DSE I) Semester II

(2026-027, 2027-028, 2028-029)

(CBCS Semester Pattern Syllabus w.e.f. June, 2026)

Paper DSE – I

वेदाङ्गम् – पाणिनीयशिक्षा

About the Paper

1. The paper introduces Vedāṅga literature.
2. Śikṣā is one of the six Vedāṅgas.
3. Śikṣā is a branch of applied Sanskrit language.
4. This paper contains phonetics, which is very useful for proper pronunciation. It is a remedy for MTI problems.

[Total Credits: 04]

Total Theory Lectures – (60)

Unit 1 – परिचयः ((Credit – 01) Lectures – 15

1. वेदाङ्गपरिचयः
2. शिक्षाशास्त्रपरिचयः

Unit 2 – श्लोकाः १-२० (Credit – 01) Lectures – 15

Unit 3 – श्लोकाः २१-४० (Credit – 01) Lectures – 15

Unit 4 – श्लोकाः ४१-६० (Credit – 01) Lectures – 15

संदर्भग्रन्थाः -

१. पाणिनीयशिक्षा।

संपादकः - बालकृष्णशर्मा।

प्रकाशकः - श्रीनिवासरथ, उज्जयिनी।

२. संस्कृतव्याकरणशास्त्र का इतिहास।

लेखक: - युधिष्ठिरमीमांसकः।

प्रकाशक: - डिफाइन आर्ट प्रिन्टिंग प्रेस, अजमेर।

३. *Issues in Vedas and Astrology*

लेखक: - श्री हरिभाई पंड्या।

प्रकाशक: - सान्दीपनि राष्ट्रीय वेदविद्या प्रतिष्ठान।

Punyashlok Ahilyadevi Holkar Solapur University

M. A. (Sanskrit) Part – I

वेदान्तपरिचयः

(Paper – DSE II) Semester II

(2026-027, 2027-028, 2028-029)

(CBCS Semester Pattern Syllabus w.e.f. June, 2026)

Paper DSE – II

वेदान्तपरिचयः – वेदान्तसारः

About the Paper

1. The paper is about Vedānta Darśana.
2. The textbook *Vedāntasāra* by Sadananda Yati contains doctrines of Vedānta in a simple way without much debate. Hence, it is useful for understanding the basics of Vedānta philosophy.

[Total Credits: 04]

Total Theory Lectures – (60)

Unit 1 – परिचयः (Credit – 01) Lectures – 15

1. वेदान्तपरिचयः
2. वेदान्तसारपरिचयः

Unit 2 – Section 1 (Credit – 01) Lectures – 15

1. मङ्गलाचरणम् – अध्यारोपः

Unit 3 – Section 2 (Credit – 01) Lectures – 15

1. अज्ञानभेदः – सूक्ष्मपञ्चभूतपर्यन्तम्

Unit 4 – Section 3 (Credit – 01) Lectures – 15

1. पञ्चीकरणम् – जीवसृष्टिपर्यन्तम् ।

• संदर्भग्रंथाः

१. वेदान्तसार - द.वा.जोग
२. वेदान्तसार- रामकृष्ण मठ
३. वेदान्तसार - डॉ.आद्या त्रिपाठी

Punyashlok Ahilyadevi Holkar Solapur University
M.A. (Sanskrit) Part – I
संस्कृतनिबंधलेखनं नाट्यलेखनञ्च
(Paper – DSE III) Semester II
(2026–027, 2027–028, 2028–029)
(CBCS Semester Pattern Syllabus w.e.f. June, 2026)
Paper DSE – III संस्कृतनिबंधलेखनं नाट्यलेखनञ्च

• **About the Paper**

- 1. The paper introduces the fundamentals of Sanskrit essay writing and dramatic composition.**
- 2. It develops creative and academic writing skills in Sanskrit language.**
- 3. The paper helps students understand the structure, style and presentation of Sanskrit prose and drama.**
- 4. It encourages students to compose original essays, dialogues and short plays in Sanskrit.**

[Total Credits: 04]
Total Theory Lectures – (60)

Unit 1 संस्कृत भाषापरिचयः(Credit – 01) Lectures – 15

1. वाङ्मयपरिचयः
2. भाषापरिचयः

Unit 2 – संस्कृतपरिच्छेदलेखनम् (Credit – 01) Lectures – 15

1. विशिष्टं विषयमाहृत्य परिच्छेदलेखनम्
2. परिच्छेदानुवादः

Unit 3 – संस्कृतनिबंधलेखनम् (Credit – 01) Lectures – 15

1. निबंधरचनानियमाः
2. निबंधलेखनम्

Unit 4 – संस्कृतनाट्यलेखनम् (Credit – 01) Lectures – 15

1. नाट्यस्य दशरूपकानां परिचयः

2. संस्कृतनाट्यलेखनम्

संदर्भग्रन्थाः -

१. अनुवादचन्द्रिका - डॉ.ब्रह्मानन्द त्रिपाठी
- २.संस्कृतनिबन्धलेखनम्- लेखकः - डॉ. कपिलदेव द्विवेदी।
३. संस्कृतसाहित्यस्य इतिहासः -लेखकः - आचार्य बलदेव उपाध्यायः।
- ४.. नाट्यशास्त्रम् - लेखकः - Bharata Muni।
५. दशरूपकम् -लेखकः - Dhananjaya।
६. संस्कृतरचनानुशीलनम् -लेखकः - डॉ. रामकरण शर्मा।
७. संस्कृत नीलकण्ठः - सम्पादकः - श्री. गुरुबसप्पा नीलकंठ करपे, प्रथमेश प्रकाशन,
औरंगाबाद (छ. संभाजीनगर)

Punyashlok Ahilyadevi Holkar Solapur University

M.A. (Sanskrit) Part - I

रामायणम् (Paper - DSE IV) Semester II

(Paper – DSE III) Semester II

(2026–027, 2027–028, 2028–029)

(CBCS Semester Pattern Syllabus w.e.f. June, 2026)

Paper DSE - IV रामायणम्

बालकाण्डम् - अध्यायाः 5-12

About the Paper

- 1. The paper introduces Ārṣa Kāvya in Sanskrit literature.**
- 2. It introduces the style of Sanskrit poetry.**
- 3. Ramayana is regarded as the first poetic work; therefore, students of Sanskrit should know about it.**

[Total Credits: 04]

Total Theory Lectures – (60)

Unit 1 – परिचयः (Credit - 01)

Lectures - 15

1. आर्षकाव्यपरिचयः

2. रामायणकाव्यपरिचयः

Unit 2 - बालकाण्डम् - १ (Credit - 01)

Lectures - 15

1. अध्यायाः ५, ६, ७, ८

Unit 3 - बालकाण्डम् - २ (Credit - 01) Lectures - 15

1. अध्यायाः ९, १०, ११

Unit 4 - बालकाण्डम् - ३ (Credit - 01) Lectures - 15

अध्यायः १२ (Credit - 01) Lectures - 15

संदर्भग्रन्थाः -

१. वाल्मीकि रामायणम्।

लेखकः - Valmiki।

२. श्रीरामायणमहाकाव्यम्।

लेखकः - श्रीपाद दामोदर सातवळेकरः।

३. संस्कृतसाहित्य का प्रामाणिक इतिहास।

लेखकः - रमाशंकर त्रिपाठी।

४. छन्दःशास्त्रम्।

लेखकः - Pingalacharya।

Punyashlok Ahilyadevi Holkar Solapur University

M.A. (Sanskrit) Part – I

अनुवादकः

(Paper – OJT – I) Semester II

(2026–027, 2027–028, 2028–029)

(CBCS Semester Pattern Syllabus w.e.f. June, 2026)

Paper OJT – I

अनुवादकः

About the Paper

1. The paper is designed to inculcate vocational skills related to Sanskrit.
2. The paper is useful for developing translation skills which will prove helpful in various projects.
3. Practical work by students is expected.
4. Communicational skills in Sanskrit are included in this paper.
5. Students are expected to bring Sanskrit language into regular practice.

[Total Credits: 04]

Total Theory Lectures – (60)

Unit 1 – परिचयः(Credit – 01)

Lectures – 15

1. संस्कृतस्य उपयोजितशाखापरिचयः
2. अनुवादसिद्धान्ताः
3. अनुवादनियमाः

Unit 2 – Section 1 (Credit – 01)

Lectures – 15

1. संस्कृतवाक्यरचना
2. कारकाणि

Unit 3 – Section 2 (Credit – 01)

Lectures – 15

1. तद्धितानि
2. संस्कृतवाक्यप्रयोगाः

Unit 4 – Section 3 (Credit – 01)

Lectures – 15

1. गद्यानुवादः

संदर्भग्रन्थाः -

१. अनुवादविज्ञानम्।

लेखकः - डॉ. नगेन्द्रः।

प्रकाशकः - हिन्दी माध्यम कार्यान्वयन निदेशालय, University of Delhi, दिल्ली, वर्ष - २०१९।

२. अनुवादविज्ञान की भूमिका।

लेखकः - कृष्णकुमार गोस्वामी।

प्रकाशकः - Rajkamal Prakashan, वर्ष - २०२१।

३. अनुवादविज्ञान : सिद्धान्त एवं विधि।

लेखकः - भोलानाथ तिवारी।

संपादकः - जयन्तीप्रसाद नौटियाल।

प्रकाशकः - किताबघर प्रकाशन, वर्ष - २०११।

ISBN – 818985996X, 9788189859961।

४. अनुवादचन्द्रिका।

लेखकः - चन्द्रधर नौटियाल।

संपादकः - जयन्तीप्रसाद नौटियाल।

प्रकाशकः - Exotic India, वर्ष - २०१६।

ISBN – 978-8120821156।

५. अनुवादविज्ञानम्।

लेखकः - भोलानाथ तिवारी।

प्रकाशकः - शब्दकार, १९७२।

६. अनुवादसिद्धान्त और समस्याएँ।

लेखकौ - रविन्द्रनाथ श्रीवास्तवः तथा कृष्णकुमार गोस्वामी।

प्रकाशकः - आलेख प्रकाशन।

७. अनुवादकला।

लेखकः - एन. ई. विश्वनाथ अय्यर।

प्रकाशकः - भारत प्रकाशन, नई दिल्ली।

८. अनुवादकला : सिद्धान्त और प्रयोग।

लेखकः - कैलाशचन्द्र भाटिया।

प्रकाशकः - तक्षशिला प्रकाशन, नई दिल्ली।

९. अनुवादसिद्धान्त की परखा।

लेखक: - सुरेशकुमारः।

प्रकाशक: - वाणी प्रकाशन, नई दिल्ली।

१०. अनुवादविज्ञान : सिद्धान्त एवं प्रयोग।

संपादक: - नगेन्द्रः।

Punyashlok Ahilyadevi Holkar Solapur University, Solapur

M.A. (Sanskrit) Part – I

अष्टाङ्गयोगशिक्षकः (Paper – OJT – II) Semester II

(2026–027, 2027–028, 2028–029)

(CBCS Semester Pattern Syllabus w.e.f. June, 2026)

Paper OJT – II अष्टाङ्गयोगशिक्षकः

About the Paper

1. To develop new professional opportunities in the field of Sanskrit.
2. To support students of Sanskrit by offering professional skills.
3. To focus on the original roots of Yoga.
4. To inculcate life skills among students.
5. To promote Indian heritage.
6. To benefit from the knowledge of Rāsa in the present scenario.
7. To promote interdisciplinary research work.

[Total Credits: 04]

Total Theory Lectures – (60)

Unit 1 – परिचयः(Credit – 01) Lectures – 15

1. संस्कृतस्य उपयोजितशाखापरिचयः
2. अष्टाङ्गानां परिचयः

Unit 2 – योगासनानि(Credit – 01) Lectures – 15

1. दण्डस्थित्याम् आसनानि
2. उपविश्य आसनानि
3. शयनस्थित्याम् आसनानि
4. विपरीतशयनस्थित्याम् आसनानि
5. योग एवं उपचारः

Unit 3 – प्राणायामः (Credit – 01) Lectures – 15

1. प्राणायामाः
2. बन्धाः
3. मुद्राः

Unit 4 – पूरककर्माणि (Credit – 01) Lectures – 15

1. आहारविचारः -
मात्रा, विषमाशनम्, जलपानम्, पथ्याहारः, अपथ्यम्।
2. विविधशाखाअभ्यासः
3. योगवर्गव्यवस्थापनम्
4. सूचनाकौशल्यम् / संप्रेषणम्

संदर्भग्रन्थाः -

१. पातञ्जलमहाभाष्यम्।
संपादकः - गङ्गाप्रसादशास्त्री।
प्रकाशकः - नन्दकिशोरशर्मा, वाराणसी, वर्ष - १९३९।
२. पातञ्जलयोगदर्शनम्।
संपादकः - जगदीशशास्त्री।
प्रकाशकः - Eastern Book Linkers, दिल्ली, वर्ष - २००८।
ISBN – 978-81-7854-135-8।
३. पातञ्जलयोगदर्शनम्।
लेखकः - महर्षि पतञ्जलिः।
प्रकाशकः - चौखम्भा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी, वर्ष - २०११।
ISBN – 978-93-60326-83-2।
४. पातञ्जलयोगदर्शनम्।
लेखकः - महर्षि पतञ्जलिः।
प्रकाशकः - चौखम्भा प्रकाशन, वाराणसी, वर्ष - २०१०।
५. हठयोगप्रदीपिका।
लेखकः - परमहंसस्वामी अनन्तभारती।
प्रकाशकः - चौखम्भा ओरिएण्टालिया, दिल्ली, वर्ष - २०१७।
६. *Yoga Sutras of Patanjali*।
Talks by Dr. Yogendra and Hansaji Yogendra।
७. *Four Chapters on Freedom*।
लेखकः - Swami Satyananda Saraswati।
८. सप्तचक्रम्।
लेखकः - डॉ. जवळगेकर

Punyashlok Ahilyadevi Holkar Solapur University

M.A. (Sanskrit) Part – I

संस्कृतबालशिक्षकः(Paper – OJT – III) Semester II

(2026–027, 2027–028, 2028–029)

(CBCS Semester Pattern Syllabus w.e.f. June, 2026)

Paper OJT – III संस्कृतबालशिक्षकः

About the Paper

1. The paper is mainly based on Sanskrit-related teaching skills.
2. Students should be able to use Sanskrit in their own lives after obtaining the Master's degree. Keeping this objective in view, the paper is designed.
3. This paper is very important and useful for students, as they would be able to work independently or move towards self-employment.

[Total Credits: 04]

Total Theory Lectures – (60)

Unit 1 – परिचयः (Credit – 01)

Lectures – 15

1. संस्कृतस्य उपयोजितशाखापरिचयः
2. शिक्षाशास्त्रपरिचयः इतिहासश्च

Unit 2 – बालमनोविज्ञानम् (Credit – 01)

Lectures – 15

1. अधिगमक्षमतामापनम्
2. सूचनासंप्रेषणम्

Unit 3 – विधिः (Credit – 01)

Lectures – 15

1. Micro Teaching
2. गुरुकुलपद्धतिः
3. नाट्यकपद्धतिः

Unit 4 – कौशल्यानि (Credit – 01)

Lectures – 15

1. Class Controlling
2. Soft Skills
3. अध्ययनसामग्रीनिर्माणम् ।

संदर्भग्रन्थाः -

१. बालविकास एवं शिक्षाशास्त्र।

Disha Publication, संस्करण - ४, वर्ष - २०१९ (Kindle संस्करण)।

२. बालमनोविज्ञान एवं शिक्षणकौशल।

Prabhat Prakashan, वर्ष - २०२० (Kindle संस्करण)।

Punyashlok Ahilyadevi Holkar Solapur University, Solapur

M.A. (Sanskrit) Part – I

OJT – IV : संस्कृताधिगमसामग्रीनिर्माणम्

Semester (Paper – OJT – III) Semester II

(2026–027, 2027–028, 2028–029)

(CBCS Semester Pattern Syllabus w.e.f. June, 2026)

Paper OJT-IV : संस्कृताधिगमसामग्रीनिर्माणम्

About the Paper

1. This paper is mainly based on Sanskrit-related skills.
2. Students should be able to use Sanskrit in their daily life after completing the Master's degree. Keeping this objective in view, the paper is designed.
3. This paper is important for self-employment and independent work opportunities for students.

Total Credits: 04

Total Theory Lectures: 60

Unit 1 : परिचय: (Credit – 01)Lectures – 15)

1. संस्कृतस्य उपयोक्तशाखापरिचयः

Unit 2 : Section 1 (Credit – 01)Lectures – 15)संस्कृते वार्तालेखनम्

1. संस्कृते कथालेखनम्

Unit 3 : Section 2 (Credit – 01)Lectures – 15)

1. संस्कृते संवादलेखनम्
2. संस्कृते वार्तालापः

Unit 4 : Section 3 (Credit – 01)Lectures – 15)

1. संस्कृते लघुनाटिकालेखनम्
2. संस्कृते अन्तर्जालिय प्रस्तुतिकरणम्

Punyashlok Ahilyadevi Holkar Solapur University

M.A. (Sanskrit) Part - I

संस्कृताधिगमसामग्रीनिर्माणम्

(Paper - OJT - IV) Semester II

(2026-2027, 2027-2028, 2028-2029)

(CBCS Semester Pattern Syllabus w.e.f. June, 2026)

Paper OJT - IV

संस्कृताधिगमसामग्रीनिर्माणम्

• **About the Paper**

1. The paper is mainly based on Sanskrit-related skills.
2. Students should be able to use Sanskrit in their own life after completing the Master's degree. Keeping this objective in view, the paper is designed.
3. This paper is very important and useful for students, as they would be able to work independently or move towards self-employment.

[Total Credits: 04]

Total Theory Lectures - (60)

Unit 1 - परिचय: (Credit - 01) Lectures - 15

1. संस्कृतस्य उपयोजितशाखापरिचयः
2. संस्कृतभाषायां कृत्रिममेधाशक्तिः

Unit 2 - Section 1 (Credit - 01)

Lectures - 15

1. संस्कृतवार्तालेखनम्
2. संस्कृतकथालेखनम्

Unit 3 - Section 2 (Credit - 01) Lectures - 15

1. संस्कृतसंवादलेखनम्
2. संस्कृतवार्तालापः

Unit 4 - Section 3 (Credit - 01)

Lectures - 15

1. संस्कृतलघुनाटिकालेखनम्

2. संस्कृतआन्तर्जालिकप्रस्तुतीकरणम्

• **संदर्भग्रंथाः**

१. संस्कृत व्यवहारसाहस्री- संस्कृतभारती
२. Computational Sanskrit Linguistics-Dr.Amba Kulkarni
३. संस्कृत साहित्याची तोंडओळख- सरोज देशपांडे

**PUNYASHLOK AHILYADEVJI HOLKAR SOLAPUR
UNIVERSITY, SOLAPUR**

EQUIVALENT SUBJECT FOR OLD SYLLABUS

Name of the Course:

Sr. No.	Paper No. & Name of the Old Paper	Paper No. & Name of the New Paper
1)	वेदवाङ्मयम् (छान्दोग्योपनिषद्)	वेदवाङ्मयम् इशोपनिषद्, कठोपनिषद्
2)	पुराणम् (अष्टादशपुराणपरिचयः — महापुराणम्, आदिखण्डः, अध्यायाः १८-२३) अथवा अधिक व्यवस्थितरूपेण — अष्टादशपुराणपरिचयः महापुराणम् आदिखण्डः — अध्यायाः १८-२३	पुराणम् (अष्टादशपुराणपरिचयः — महापुराणम्, आदिखण्डः, अध्यायाः १८-२३) अथवा अधिक व्यवस्थितरूपेण — अष्टादशपुराणपरिचयः महापुराणम् आदिखण्डः — अध्यायाः १८-२३
3)	भारतीयदर्शनम् (सामान्यपरिचयः) — न्याय, वैशेषिक, सांख्य, योग, चार्वाक, बौद्ध, जैन, पूर्वमीमांसा, उत्तरमीमांसा इत्यादीनां संक्षिप्तपरिचयः।	भारतीयदर्शनम् (सामान्यपरिचयः) — न्याय, वैशेषिक, सांख्य, योग, चार्वाक, बौद्ध, जैन, पूर्वमीमांसा, उत्तरमीमांसा इत्यादीनां संक्षिप्तपरिचयः।
4)	साहित्यशास्त्रम् – सामान्यपरिचयः	साहित्यशास्त्रम् – सामान्यपरिचयः
5)	साहित्य – रघुवंशमहाकाव्यम् सर्गाः २-३	साहित्य – रघुवंशमहाकाव्यम् सर्गाः १-२
	वैज्ञानिकसाहित्यम् आयुर्वेदपरिचयः	वैज्ञानिकसाहित्यम् आयुर्वेदपरिचयः
	योगदर्शनम् – सामान्यपरिचयः	संस्कृत संभाषणं सम्वादश्च (सामान्यपरिचयः)
	ज्योतिषशास्त्रम् ।	ज्योतिषशास्त्रम् ।
	अनुसन्धानविधिः	अनुसन्धानविधिः
	नाटकम्	नाटकम्- स्वप्नवासवदत्तम्

	(मुद्राराक्षसम्)	
	<p>व्याकरणम्</p> <ul style="list-style-type: none"> • कारकम् • सन्धिः • समासः • लकाराः <p>ग्रन्थौ –</p> <ul style="list-style-type: none"> • सिद्धान्तकौमुदी • लघुसिद्धान्तकौमुदी । <p>निवडक सूत्रे</p>	<p>व्याकरणम्</p> <ul style="list-style-type: none"> • पस्पशाहिनिकम्- व्याकरणप्रयोजनानि • लघुसिद्धान्तकौमुदी- माहेश्वरसूत्राणि, • संज्ञा, • परिभाषा, • सन्धिः <p>निवडक सूत्रे</p>
	वैज्ञानिकसाहित्यम्-निरुक्तम् १,२अध्यायौ	वैज्ञानिकसाहित्यम्-निरुक्तम् १,२अध्यायौ
	वैदिकसाहित्यम्	वैदिकसाहित्यम्
	वेदाङ्गम् – पाणिनीयशिक्षा	वेदाङ्गम् – पाणिनीयशिक्षा
	वेदान्तपरिचयः – वेदान्तसारः	वेदान्तपरिचयः – वेदान्तसारः
	याज्ञवल्क्यस्मृतिः – दायविभागप्रकरणम्	संस्कृतनिबंधलेखनं नाट्यलेखनञ्च
	रामायणम् बालकाण्डम् – अध्यायाः ५-१५	रामायणम् बालकाण्डम् – अध्यायाः ५-१२
	अनुवादकः	अनुवादकः
	अष्टाङ्गयोगशिक्षकः	अष्टाङ्गयोगशिक्षकः

संस्कृतबालशिक्षकः	संस्कृतबालशिक्षकः
-------------------	-------------------

Nature of Question Paper

**Punyashlok Ahilyadevi Holkar Solapur University, Solapur Name
of the Faculty - Humanities**

**MA Part I Semester I & II SANSKRIT
Semester I & II
(2026-027, 2027-028, 2025-029)**

(CBCS Semester Pattern Syllabus w.e.f. June, 2026)

**Nature of Question Paper &
Distribution of Marks**

Total Marking 60 per Semester

Total Questions 5

Q1) Multiple Choice Question (16)	16
Q2) Write short answers (4 out of 6)	16
Q3) Write short answers (2 out of 4)	16
Q4) General Question (1 out of 2)	16
[For Grammar - Q.4A Explanation of Sutras	08
B Explanation of Sentences]	06
Q5) Descriptive Question (No Option)	16

* Internal Projects should be in PPT form .